

b.

812(6)

~~A/13/8/86~~

K34/86

A.B. Mampuru.

b.

Pedi custom connected with Birth.

13

0-10

Mosadi ge a sa tswa go akgola mpa o tla itemoga ka go sela ke kgwedi gona ka go se bona madi a kgwedi e tla itseba gabotse gore ke akgotse mpa, ke moima gagolo ka ge a bile a itseba gabotse gore; o phela le monna yo eleng mogatsagwe. Gona o tla thoma go itshwara ka go se adimane seaparo le e mongwe goba setswaro. Gape o tla hlokomela gore a seke a nwa meetsi le batho bohle mo lapeng gagolo mo go nang le ngwana wa lese a seke a nwa meetsi a ka gabo lese a gobago ka sielana meetsi goba sejo se seng le se seng le motho wa mo adi yo eleng motswetsi. Moima ge go bopja dipitsa ga a swanela go ka tsena ka mo dipitsa di bupjago . Goba go ka batamela mo dipitsa di tshungwago. Ka gore go a boifega ka gore, tumelo ere: Dipitsa tse di ileng tsa emelelwa ke mosadi wa moima/ge di bupja dia a palega le ge a ka di emelela ge di tshungwa di a pjatlega.

2

Gape ge go apeilwe bjalwa moima ga a tsena ka segotlong se go apeilwego bjalwa, ga a je leseleba la bjalwa bjo bo appeetswego monyanya goba bjalwa bjoo bo ka se buwe banwi bo ka bipela. Go bjalo le dipitsa tse apeileng bjalwa ge moima a ka di emelela di ka palega goba bjalwa ya ba setoto.

Go bjalo le ge moima a ka nwa meetsi go tee le motswetsi Gona nwana yo wa leseanyana o tla babja ke mahlo goba teng. Ya letshollo. Ge go lemogegile gore ngwana yo ka go babja ke mahlo a, goba teng e, o nwetswe ke mokete meetsi yo eleng moima, gona go tla iwa go yena moima eo a kgopelwa gore a alafe ngwana eo a babjang ka go tsea meetsi a tshela mo pitsneng a hlapela diatla gomme ngwana wa lese a noswa ona goba a hlapiswa mahloa a babang ka ona meetsi a hlapetseng ke moima yo.

3

Moima ga a je, nama ya Leeba gapega a je ya seruiwa se se bolailweng ke tswala (Pharolo) (Pudi, nku, kgomo) gape moima ga a je nama ya lefolotsa la seruiwa, ga a je nama ya seruiwa se se bolailweng ke tladi (Legadima). Ga a je nama ya seruiwa se se hlabetsweng (Tlhobosa ya mohu, ga a je Dinosi tsa naga, ga ore mollo wa dikgong tsa mohlare o iteilweng ke legadima (Tladi) Gape moimaga apee le muludi. Ga isetse muludi dijo (ga a rwalle-mogopo wa mmuluci ga a je, nama ya sebatana goba ya phoofolo ya naga.

4

Mo gare ga phōfōlō tsa naga moima o ja feela nama ya nare le Thōlō. Le gona e be nama ya ge e bolailwe ke lesolō goba e tantswe ka morōō. Ga ele nama ya ge mohlomong Nare goba Thōlō e ka hwetswa nageng e hwile go sa tsebje gabotse gore e bolailwe keng! Yona moima ga a ije. Dibatana tse bjale ka Pela, Kgabo, Tola moima ga a je nama ya tsona. Gape moina ga a je mae; e kaba a kgogo goba a kgaka, goba a kgwale goba mae/a^{mo} a fedileng. Ga ele go lebelela moina ga a ile go ka lebelēla selō

5

Moina ge dikgwedi tsa gagwe tsa go ka bēlēga di sale kgole a ka na a tse leeto. Moina a tsene lesaka la diruiwa le ga mosadi e se moima e no ba mosadi feela yo a sa belegang yena ga a tsene, sakeng la diruiwa go tsena feela mosadi wa motsofadi yo a sa hlweng a belega le go bona madi a kwedi. Ge moima a nyaka boloko bja go kgopha a ka no kgopela badisi ba diruiwa tse geba banenyna ba bafepi go ka mo tsenela ka sakeng go tsea boloko. Gape moima ga a phatse mohlape wa diruiwa ka bogare, ge e ka re a eta goba a sepela a e ya nokeng goba kgonyeng goba masemong a hwetsa mohlape wa diruiwa, dikgomo, dipudi, dinku, di fula tseleng o tla kgopela badisi gore ba di fitise a tloge a fete. Gape ga a tshete molamu wa monna goba dieta le sepepe gape ga a jele bogobe ka mogopong o jela morufsing wa pitsa. Ga a nwe meetsi a moeta o tee le ba lapa o na le meetsi a gagwe ka go sele ona ga a bewe mathuding a ngwako a beiwa ka ngwakong, ke mohlomong a e ya masemong e tla itshwarela meetsi ka legapana. Ga go iwa mohlaping moina ga a ye, gape ge go dutulwa mohlologadi ga a be gona goba go orela morufsing wa bahlologadi.

6

Go monna wa gagwe le go meloko ga ana boitshwaro bo sele. Ga a dule le mmagwe o dule le yena monna wa gagwe. Ge e se ge a hladisiwa monna yo wa gagwe. Gona le mohuta o mong wa basadi ba e reng ga ele baima ba seke ba rata go bona monna goba go ka bolela le monna gagolo monna wa gagwe, ge a bona monna wa gagwe o swanetse go dira ntwala le mahlapa le maroga. Gona mosadi yo bjalore re o hladiswa monna gona yena o a tloswa o duāla le mmagwe go fihla mohlantse a belega. Ke gore mokgwa o wa tlhadisio le ona o a fela.

7

Bjale ka mosadi so leina ke Lekhura ka lebaka la ge ele moima ga a rate go ka bona monna wa gagwe ele Seabulane Makgata.

Go na phela go tsoga ntwā makgatlang a bona ka ge mosadi yo
Lekhura a Hladisiwa monna yo wa gagwe, eupja ka morago ga pelego
go ba lethabo ntwā e a fela. Gape gona le o mong mohuta wa basadi
ba e reng ge ele boima ba rate banna kudu ba seke ba rata go
phela ba sa bone monna ka mahlo. Bao re ba bitsa gore

Badumisiwa (Baratisiwa) banna. Go bjalo le mo dijong go na le
ba bang ba e reng ba be ba ija mohlomong bogobe bja mabela
e re mohlang ele boima ba ile bogobe bja mabele ba rate bja
leotsa goba lehea. Goba ba ile leotsa goba lehea ba / rate
8 mabele thoro bao re re ba ratisiwa se ba dum siwa se!

Motho wa moima tshwaro ya gagwe ke gore a seke a fele a
kgopisiwa pelong le go nyam swa o swanetse fele a thabisiwa ka
mehla a retwa ka sereto sa gagwe, se seng le re se sang se sebotse
se a dirang o swanetse go retwa. A seke a fifatswa pelo ka mehla.
Ge mohlomong a ka dira phoswana e a swanetsong kgalwa, mokgadi
wa gagwe o swanetse go kgala ka boleta ka lentsu le le botho.
A mo sole ka lerato le boiketlo. Moima ga a na bohloa goba
mediro e tlabang gape ga a ba dipano. Le ditoro tsa gagwe di
fo swana le tsa batho bohle ga a ore se e leng thereso e ka noba
mohlomong a bolela gore ke lorile taba ya gore. Ya re ~~mohlang~~
9 mohlang taba eo e phethegago gwa hwetswa thereso, fao go ka seke
gwa tiiswa gore Ditoro tsa moima kamehla ke thereso auwa.

Monna wa mosadi wa moima o swanetse phela ka boitshwaro
bja go se sepele le basadi ba sele ka go phela nabo dilaong. O
iletswa go phela le basadi ba bangwe goba ge a ka phele le basele,
gona yo wa gagwe o tla ba le bathata mohlang wa pelego.

Monna wa mosadi wa moima ga a tswa dira tsw ntwā, ga a
hlabe kgomo ka lerumu ge e hlabja ga a fagole Poo. Gaa phuthe
mohu. Ga a ye lesolo ga a je joko bja seruiwa ga a je diphsio tsa
nama ya seruiwa goba sephedi se seng le se seng se se lewago nama.

10 Mosadi ga ele moima ga go na le yo a lemogago gore a o tla
belega mong! Mosetsana goba lesogana.

Yena moima ka nosi le monna wa gagwe ga go yo a tsebang gore
a mohlang ngwana a belegwago e tlo bang. Ba no swane le batho
bohle ba bongng / feela ge mosadi ele moima. Go tla tsebja
ke bohle mohlang wa ge lesea le belegwe le bonwa ka mahlo ga ele
mosimane goba mositsana.

Ga mosađi a belega basitana feela goba basimane feela o a alafiwa, bare: O phekgolwa letheka goba go phekgolwa tswala, gona le dingaka tse tsebjang gore dikgona modiro oo, ga se dingaka tsohle tse kgonang modiro wa go phekgola letheka(Tswala).

11 Mosadi yo a alafiwang phekgolo ya tswala o noswa dihlare pele ge a eba moina. Ga ele yo go nyakwang gore a belege mosimane o noswa sehlare seo ke mosimanyana, ga ele yo nyakwang goere a belege mositsana, o nyakelwa ngwana wa mositsana gore a noswa sehlare ke yena. Gomme ka lebaka la ga ele moina o tla phela a apere mo molaleng wa gagwe theko ya lesatswana le le nyane la nku le le folletswego ka lesika la nku ga go nyakwa mosimane pheko e tlo ba ya nku ya pholo le lesika e ba la nku ya pholo ga go nyakwa mositsana pheko e tla ba ya nku ya tshadi le lesika la go ohlwa gabotse la go apara pheko e, e tlo ba la nku ya tshadi gape lebaka kamoka la ga ele moima a tla tlola ka makhura a yona nku (mosimane) a ya pholo. (Mositsana) a ya tshadi.

12 Ka lebaka kamoka ea ga ele moima o ile go ja nama ya nku, go fihla mohla a ka belegago. Ngaka e ealafilego moima yo ge go ka ba ka mokgwa o a alafilego ka ona moina yo a phekgolega lethaka gona o tla lefiwa. Ge lesea e bile mositsana tefo e ba kgomo ya mohlang mositsana yo a nyalwang. Ga lesea e bile mosimane ka mo go bego go nyakega ka gona, gona tego e ba kgomo ya lebereko la mosimane yo mohlang a tswetseng medrong. Ge go ka sebe ka mo ngaka e alafileng ka gona ka mo batswadi ba ratileng, mosadi a fele a isa pele go belega basitsana le ge a filwe sehlare sa go phekgolwa letheka, ga ele mnelegi wa basimane gona, ngaka e ya go phekgola letheka ga e lefje ka selo. Go fetswa ka gore: Badimo ba a gana. Polelo ya ngaka e bonala ge mosadi

13 yo a ka belega bana ba babedi ka go hlatlamana gomme ele mohuta o tee. Gona ngaka e a laelwa ke mokgopedi wa yona, ka gore Owé! O paletswe monna gesu! Badimo ba ganne. Gomme monna yo wa mokgopedi a ka se hlwe a e ya mo gong go ngaka engwe gore a tle a fe mosadi wa gagwe sehlare sa go phekgola letheka(Tswala) auwa! Ge a ila letheka (Tswala) ga e phekgolwe go bedi.

Mosadi a ka belega ngwana yo a sa hlamatsegego ka bakala kotsi feela mohlomong ka bakala bolwetsi bjo bo tsweleng batswadi ba ngwana, bjale ka bolwetsi bja Thosola. Dihwahwa zoba sehuba se se golo le a mang'.

14

Sebopego (popega) (sa)(ya) ngwana ga e kgonege go ka ~~ye~~ fetoswa, go swana le yo eseng motswadi wa gagwe./ Kopano e tee ya banna ba babedi mosading o tee ga e kgone go imisa e bitswa tlhakanano ya madi. Mosadi yo bjalo o bitswa Setlhotlolwa. Monna yo a yang mosading yo bjalo o bitswa Setlhotlolo.

15

Eupja ge monna wa mosadi yo wa setlhotlolwa a ka lesa ka lebakanyana la matsatsinyana go tsena mosading yo wa gagwe ya re ka lona lebakanyana leo la g. monna yo a sa lesitse go tsena mosading, yo ba mosadi yo, mo sepering o phela le monna yo wa sehlotlolo gona kimiso e ka ba gona. Eupja ke mo go thata go monna wa gagwe go ka lemoga gore kimiso ga se ya gagwe, le ge a ka belaela pelaelo e bjalo ga e kgone go hola selo. Le ge sebopego sa lesea se ka se swane/le sa monna yo eleng mogatsa mosadi yo, pelaelo e bjalo e ka se thuse selo. Ga e se ge mohlo-mong monna yo a ka gobatswa ke madi a monna yo wa sehlotlolo ka go mo "kgutla" gona monna yo ka bakala go kwa bohloko bjalo go babja ke madi a "Kgutla" a ka rotosa pelaelo go mosadi yo wa gagwe le go batswadi ba mosadi le go babo ka nosi gore mosadi yo a butsiswe ke batswadi ba gagwe gore a bolele gore kimiso o e tsere go mang. Gona ge a boletse monna eo wa sehlotlolo o lefiswa kgomo ya tswetsi (kgomo le namane ka molato wa gare: O butse lemati la ngwako wa mokete o tsene ngwakong wa gagwe.

15.1*

Gona monna yo a khutlilweng a ka nyakelwa dingaka tse tsehang go alafa bohloko bja/bja madi a kgutlo, tse di bitswang ka gore Ba alafi ba Dinare: ke gore: ba ba tsehang go alafasmonna ba ba gobaditsweng ke modi a basadi a boima. (go Khutla) . Motho ge a babja ke bolwetsa bjo bo bjalo re re: " O hlabilwe ke Dinare." Ka baka la bolwetsi bjo bo bjalo gona monna a ka kgona go latola ngwana mosading wa gagwe gore ga se waka ga a tswala ka kimiso yaka.

Palo ya matsatsi a boima gotloga go akgoleng go isa go belegeng ga e tsebje ga e balwe go tsebja fela palo ya dikgwedi. Go tloga kgwedding ya mathomo e mosadi a sa boneng madi a kgwedi ka yona (Lehlapo) Fao go tsebja gore ke kgwedi tse 9. Letatsi la pele go ga le tsebje go tsebja kgwedi gore pele go e ba ka yona kgwedi ya senyane (9)

16

Mosadi wa moima ga a nwe sehlare lebaka la ga ele moima ga a hlabelewe sehlare ka legare ga a orele goba go oretswa sehlare.

Gape le yena ga a lemone motho ka mohlolo ga a nose motho sehlare goba go tshela ngwana ka nake moima ga a sware legare ga a bole moriri goba go hlapisa bale (Basitsana ba ba buludi).

Moima o th ma go noswa sehlare mohlantse a sokwa, ke gore mohlantse a ikwang gore ke tsatsi la gagwe la pele go gona o noswa dihlang tsa go thusa pele go gore a se be le bothata pele go gona. Ge a balege le gona o noswa dihlang tsa gore hlatsae teng go tswa madi a tshila ya pele go o noswa dihlang tsa go gofa ka teng.

17

Le dijo o tla ja tse tshesenyane tse boleta. Lapa le go

dulago/mosadi wa moima le phela le lukisitswe ka dihlang le tiisitswe ka dipheko le mo seferong le mo mejakong ya nyako

yohee ya lapa go bewa dipheko tsa dikokontwane tsa sephiri tse

bewang bosego dikokotela seferong le tikologo ya lapa le dihlang

tse hlakantshwago le metsi di gaswa tikologo ya lapa seng sehlare

se tshelwa bolokong byago kgopha lapa nyako yohle ya lapa. Go

dirwa gao. Ka go efa metsololo le tse ding tse soro tse ka

gobatsang moima pele go le seana ga le belegwe, ga ele moima

a apare pheko goba sehlare sa go fogohla mmele, ga aogohlwe ga

a apare pheko. Ngwako o moima a belegelang o ona o kgophsa fee-

la ka boloko bje bo hlakantshitswego le sehlare sa go phaya dithu-

ri le baloi, le metsololo.

18

Go senya.

Go senya ga moima go ka tliswa ke bolwetsi goba tshogo e soro goba titio le ga e ka ba moiro e boima-ina a fetang matla a moima yo. Gape Ge moima a ka nwa sehlare sa go alaga madi ka teng goba sa go tsholodisa (go hlatswa teng) fao go tlisa go senya go moima. Mosadi yo a sentse go ga a kgalwe goba go solwa. Mosadi yo bjalo o a lliswa o a homotswa o a hlobogwa batho ba ya maamong (Mahoobogong) go homotswa monyam'swa yo.

Sese rweleng ke mosadi wa moima se gopolwa ka kgwedi ya go selela(6) go ka ba motho yona kgwedi eo e bitswa gore ke kgwedi ya Moikokotlelo. Mo kgweding tsa mathomo go fihla ka ya 5. Go sa gopolwa gore e sa le madi ga esu ga ba motho wa phethego.

19

Le monna ge a ka tsena go mosadi yo a sa nang le kgwedi tse

5 ele moima gomme a sa imiswa ke yena monna yo o a gobala ka go kutlega ka gore mpa ye, ya mosadi yo, e sale madi ga esu ya ba motho. Gomme gape ga se yena moimisa wa mosadi yo. Eupja gaele moimisi wa mosadi yo, gona aka na a tsena go yena kanako efe le efe, go fihla mohla mosadi a belegang. Eupjaye o sele yo e seng moimisi yena a ka tsena mosading yo a sa moimisang ke yena ge a le kgweding ya 6 gona moima yo bjalo wa kgwedi tse (6) mpa ya gagwe ga e sa khutla ka gore ga e sale madi ke motho. Monna o sele yo a sa imisang mosadi a ka kopang le mosadi wa moina yo a sa imiswang ke yena ge mosadi a na le kgwedi tse 6 ele moima. Fao ga go kotsi.

20

Go ntha mpa.

Go gona batho ba ba ntshang mpa ba dira gao ka dihlare tse ba di lemogilego gore ga di kwane le madi a pogo ya motho gape ba tsehang gore di ilana le go ka nowa ke mosadi wa moima. Ba tsehang gore ge mosadi wa moina a ka nwa tsona gona go rotoga tshenyoo. Gape ge moima a setse a na le lebaka la kgwedi tse 6 goba go feta. Ba dira fao ka go nosa moima dihlare tse ba tsebang gore ke tse boima tse soro tse matla, tse ba tsebang gore matlaa hlare se a feta matla a sebopjana se se ka mo teng ga mosadi yo. Gona ba tla nosa moina sehlare seo goresebopjana se se ka mo teng se kwishwe bohloko ke hlare se se se matla gomme se hwe gona e be tshenyego ya mpa yeo.

21

Gape ba dira fao ka dihlare tsa pelegiso tse ba tsebang gore di ka nea mosadi yo lebaka la pelegiso le ge lebaka la ruri la pelego le sesu le tla gona o tla belega pele ga matsa tsi a tshwanelo gona ngwana ka go setle ka matsatsi a tshwanelo a hwe ka bjako. Ba dira modiro o mobe o, mohlomong ka gobane mosadi yo a sa imiswa ke monna wa gagwe gomme ka go boifa molato le kgobogo o gapeletsega go ntsha mpa e. Goba mohlomong mosadi e ka ba kgarebe gomme ka go boifa gore a ka se nyulwe le poifo ya nyatsego ya gore o imile a sesu a nyalwa, le kgobogo ya go segwa ke dithaka gona o gapeletsega go ntshampa eo gagolo ge bataratswadi le bona ba/ta fao goban ke bona ba ka kgopelang ngaka ya go dira modiro oo. Ngaka ya go dira modiro o o lefiwa sephiring.

22

Ge ngaka ya go ntsha mpa e ka tsebja gabotse-botse ke moahlodi rlang kgosi gona o direlwa molato o a lefiswa ga bohloko o bitswa moloi.

Mosadi ge a sentse o a alafiwa ge go hweditse gore thsenyo ya gagwe e tlile ka bakala bolwetsi.

Pelego.

23

Ga mosadi a bele o belegela ka ngwakong o mong wa menyako ya mo lapeng o o leng thokwana gagolo go ratega ngwako o o leng ka mafuri. Gagolo go setswe gore e seke ya ba ngwako o moima yo a hlotsang ngwana yo a melegago ale ka gona, fao go a ila ge mosadi a ka hlola ngwana ka go ona e tlare mohlant wa pelego o tloge/fao ngakong o o abeng a robala go ona lebakeng la tlhalo ya ngwana yo a ye go o sele o a beng a sa robale go ona. Gomme a belegele go ona. Mnelegi o belegela legogweng le boleta la motolo eseng la mohlaha ka mofase ga legogwa go alwa mmutele wa dikgomo. Ga legogwa le se gona go nyakwa mekgopa ya dinku godimo ga morole (mmutele) wa ya boya bjo boleta le yona e a lwa ~~legogwa go alwa mmutele~~ dikgomo, gona mosadi o belegela godimo ga ona, seng lesea le tle le seke la kwa bohloko ga le ewa le etswa mo go mmagwe. Gare batho ba tle ba hlomphe ngwakong o wa pelegelo go bewa lepheko la go thibela e mongle e mong yo a ka ratang go ya ka fao go bjo mnelegi. Mo pelegong ga gwa dumelelwa go ka ya goba go tsena motho e mong le e mong, go tsena fela/yo eleng mnelegisi e ka ba mokgekolo makgolo a mnelegi/^{go}ba mmangwane goba mmamogolo. Goba e mong wa leloko la kgufsi le mnelegi ye. Ga ele ba leloko la bo monna wa mnelegi bona ga ba na tokelo ya go ka fihla mo pelegisong gagolo mmago monna wa mosadi yo wa mnelegi.

24.

Mosadi ge a satswa go senya gobeele moima goba a sa tso swata mohu, goba a sa belege ele moopa ga a lokela go ka ba mnelegisi go bjale le kgarebe le monna wa mosadi yo o swanetse go ba kgole a seke a batamela le ga e ka ba go tsena ka mo mosadi wa gagwe a belegago ka ntshe yena a ka no dula kua kgorong goba ka mo lapeng goba ngwakong o mong wa mo lapeng. Mo bothateng bja pelego bathusi ke basadi gagolo meloko. ya basadi ba eleng babelegi esego ba bafsa go thusa feela basadi tia ka ge bona ele bahlwe ba di bona.

25

Mo pelegongga go thuso ya diatla goba bohlale bjo bong bja
 go ka dirisa diatla. Go diriswa dihlare feela tsa go nwela ka
 teng le tsa go fogohla mmele le tsa go nwa gore mmelegi a seke
 a fokola le go lapiswa ke mahloko le boima bja pelego. Dihlare
 tse thusang pelegong go nyakwa modu wa hlare wa morula wa pholo
 ke gore morula o sa enyweng. Goba segapi sa mohlare wa molope
 goba malele a noka le ga ele letlalo la mpa ya kwena. Le modu
 goba matlakala a tshello ya malala kwaetse Tsong di apeiwa mo
 mollong ka pitsana ya letsopa moapei wa tsona go nyakega gore
 e be mosadi yo a tsebjang gore ge a belega o be a sake/a diega,
 le gona e be yo a seng a ke a senya mpa a seng a ke a e ba le
 bothata pelegong. Yena o tla apeela mmelegi sehlare le go mo
 nosa o tla mo nosa ka sego sa meetsi eseng ka senseng. Lebaka
 la ge a mo nosa o swanetse go mo taboga pele a mo nose a sa
 apara selo mmeleng a hlobotse. Letlalo la mpa ya kwena le bitswa
Thibega. Ga pelego e diega e tsea matsatsi a 2 goba 3 gona go
 tla nyakega dingaka gagol dingaka tsa basadi ba ba tsebjago
 gore ke ngaka tse tsebang hlare tsa go ka thusa ba belegi, le bona
 ga ba na tsebo ya thusa ya seatla ba katana ka tsona dihlare tsa
 tsebo ya thusa ya tsona dihlare tseo tsa tsebo ya bona. Gagolo
 go setswa kudu gore dihlare tse e seke ya ba tse matla tse sore
 tse matla a tsona aka fetang matla a leseanyana le le ka mo
 mpeng ya mmaalo. Gagolo ba tiisa ka go alafa ka hlare tsa go
 fogohla mmele wa mmelegi le go mo oretsa le go mo kgogisa fao
 ba dirisa le tsona hlare tse meleko. Eupja go dirisa seatla lego
 hlabela sehlare ka legare go a ila. Moima ga a hlabje ka legare
 Ka lesele le phekgane gona dihlare/di^{ga} na mohla o mogolo fao.
 Eupja go na le batho ba bang ba ba nang le bohlale bja tshago
 bona ba dirisa seatla mo go phekganeng ga lesele ga re tsebe gore
 ba rutilwe ke mang. Neng! Kae! Gape batho bao ga se dingaka
 Ga bana bongaka bja dihlare ba no ba le bongaka bja tsebo ya
 tlhogo ya go dirisa seatla mo pelegong ya mosadi gagolo ge
 lesele le phekgane. Monna so leina ke Mmamohlotlo Tshosane.
 Yena o tseba kudu o a kgono go dirisa seatla mo pelegong le e
 mong monna so ke Makokotele Masabela le yena o kgona go dirisa
 tsebo ya diatla. Ge ngwana a phekgane mo teng ga mmagwe le
 ga mosadi a swerwe ke Samorago (Masalela) (Mohlana) Go a swana
 le motho wa mosadi so leina ke Mmamokwena Seageng le yena o na le

26.

27

28

Bohlale bja seatla pelegong ge ngwana a ka phekgana mo tswaleng ya mmagwe le ge a ka swarwa ke ona Mohlana.

Modiro oo ga ba o dire ka sehlae ba o dia ka ditla, mo diatleng ba tlola makhura a nku goba a lefehlo, gomme ba ba ise seatla go dira thuso. Modiro o wa go belegisa ka seatla phekganong ya ngwana go belegweng ga se a ba o rutileng ba-tho ba ga ba ipitse dingaka le batho ga ba ba tseba ka bongaka. Eupja ge ba thusitse ba a lefiwa moputso e ka ba seruiwa sa nku, pudi, tshelete le ga e ka ba mabele.

29

Mo bothateng bja pelego ga go gopolwe selo goba go akanyega se seng bjalo ka boloi, meleko goba bootswa go no gopolwa g feela kotsi. Ka ele mosadi e mofsa wa kgarebe go no gopolwa feela. bofsa bja mosadi gore go thatafa feela ka ge ele la mathomo ge a belega. Go yo a hlweg a belega go/polwa feela kotsi. Thapelo ya badimo ga e dirwe mathateng a pelego.

Ge mosadi a ka hwa a sesu a hunologa ga go se se dirwang tumelo ke gore: Lesea le lona le hwile gago sale se se dirwang ga e se go fo phutha mohu, gomme a bolokwa. Ge a ehwa a sa tso belega, bagolo-golo ba be ba bolaya ngwana yo, ba re: A sepele le mmagwe ba mmelesa mmagwe ka go mmoloka ka moleteng o tee nae.

30

Mehleeng ya bo lehono ngwana ga a bolawe o a fepjwa ke ba moloko ka go mofa bogobe ba letsha goba ka mafsi a kgomo e sa tswang go tswalale amusa lerole ga ga a fepe leseka ka ge mafsi a a yona a tiile a sahlwe a na le bonanana.

Ga ngwana a sa tso belegwa o a hlapiswa ka meetse a burutho a ruthufaditsweng ke letsatsi e seng a a apeilweng mollong Ge a/ditse go hlapiswa go nyakwa hlare sa serokolo mosadi wa melegisi o a se kgema ka meeno a se sohla a tlotsa le go fogotlha mnejana wa ngwana ka sona kalalana ya ngwana e ripja ke mmelegisi ka botelele bjo go lekana ka go tloga letolwaneng la ngwana go fihla ka kgatwana ya ngwana.

31

Gape mmelegisi o swanetse setsa le go hlokomela kudu gore a seke a ripa kala e, pele gage samorago (mohlana) se etswa. Kamoka mo go mmagwe, gape a hlokomela gore a seke a ripa pele ga ge a tlema kalana ka lentiana la leokana goba la leokodi mo kgaufsi-ufsi le mokhubu. Ge a ka ripa kalana pele samorago e etswa ka moka mo go mmagwe ke go hlola kotsi ya lehu.

Mo go mmelegi. Ge a ka rpa sa sesu a tlema kalana ka
lenti ke go hlola kotsi ya lehu leseaneng. Mosalela (Samorago)
(Mohlana) o a lahlwa ka go epelwa molete wa lahlelwa ka fa ntshe
gwa tsheletswa go bjalo le morole o o beng o adilwe ka mo tlase
ga legogwa la pelegelo o epelwa moletengka ge ona le madi a pelego
le medibela legogwa lona le hlatswiwa ka meetsi

32

Mafahla.

Bana ba mafahla geba belegwe ga ba gopolwe ka lethabo, gape
mafahla ga a dumege, ga go motho yo a ka belelang are: Nke
e ka re mohlang ke e ba le ngwana ka belega mafahla, gape ga go
mosadi yo a ka reng ge ele moima a duma gore eke e ka re mohlang
wa pelego yaka ka belega mafahla. Bagolo-golo ba be ba bolaya e
mong. Go sale o tee. G be go bohawa yo a belegwego morago ge
mosadi a ka re mohlang wa pelego gwa rotoga mositsana pele
yena o be a fepjwa morago yaba mosimane yena o a bolawa, goba
ge ga ka rotoga mosimane pele yena o a fepjwa morago ya ba
mositsana yena o a bolawa. Le ga e ka ba basimane botlhe go
tla bolaiwa yo a tlileng morago le ga e ka ba basitana go tla
bolaiwa yo a tlileng morago. Molato ke gore: Mafahla a na le
boima phepong. Gape mafahla ge e mong wa bona a ka babja a
kwa gona yola e mong le yena o tla latela, mafahla ga a tlogelane.

33

Mehlang ya bo lehono mafahla ga a thabise eupja ga a bolawe.
A a fepjwa le ge phepo ya bona ele e boima.

Mosadi go a ka phela a belega mafahla a nyakelwa sehlare
sa molebatsa o noswa sona e tla nyakelwa boya bja phudufudu
goba phala o oretswa bjona a nyakelwa pheko ya lenakana la
phudufudu la setwa gabotse la thulwa lesobana a le apara mo
molaleng ka lesika la kgomo ya tihabja e seke ya ba lesika
la kgomo e e bolaetsweng tlhobosa goba e hwiling le monna wa gagwe
o tla apara yona pheko ya nakana la phudufudu. Mosadi yo wa
moima lethekeng la gagwe o tla tswara lenti le ohlilweng la
legogwa la motolo. Gape mosadi yo a phelang a belega mafahla o
th tlare mohlang a belegang ngwana o tee a mo amusa letsweleng
le tee feela ga ele wa mositsana o tla mo amusa letswele
la ~~lehlakori~~ lehlakori la tsogo le le tshadi a lesa go mo amusa
la tsogo la le letona Ga ele mosimane o tla mo amusa tswela la
tsogo le le tona a lesa go mo amusa tswela la thoko ya tsogo

34

le letshadi.

K34/86

12

35

Phokolo ya lesea pelegong goba go se hlamatsege ga ngwana yona go ntshi e dirwa ke bolwetsi bja motswadi mohlomon ge e ka re lebakeng la ge mosadi ele moima a phela ka go babja ke bolwetsi bja matshona goba a phela ka phokolo engwe ya/mnele goba tlala ya go hlaelelwa ke dijo gona ngwana mohlang a belegwang o tla laetsa phokolo go se hlamatsege. Gape go se hlamatsege ga lesea go tlišwa ke mosepelo o mobe wa bootswa bja batswadi ge monna e ka re mola mosadi wa gagwe ele moima a a fele a tsama a tsena basading ba sele a kopana nabo morago a tle a kopane le yo wa gagwe mola ele moima seo se tliša go sehlatsege ga lesea. Le ga mosadi le yena a ka re mola ele moima a fele a dumelelana le banna ba sele go tsena mo go yena ka bootswa seo se tliša phokolo e kgolo le go se hlamatsege ga lesea gape bolwetsi bjo bo soro bjo bo atisang go se hlamatsege ga ngwana le thosola ga tatago ngwana goba mmago ngwana a kile a ba le bolwetsi bja thosola.

36

Gona bana ba bona e ka seke ya ba ba ba hlamatsegago, gagolo ge batswadi ba ka nyalana ba kopana ele batho ba ba kileng ba ba le bolwetsi bja thosola bo bjaneng bja bona, gona dikenya tsa bona eleng masea aka seke a be a hlamatsega mogong ba belega bana ba ba nang le bolwetsi bja bogole bja lerota(Thota) le morata o nkego ke wakgomo ya poo. Ponalo ya bona ele bafokodi ruri. Ba ba laetsang gore ba a babja ruri. Gape batho ba ba kileng ba ba le bolwetsi bja thosola ba atisa go belega bana ba mahwage (maswafe) Ke gore bana ba ba sweu (ba ba sehla) a nyakilego go swana le wa makgowa eupja ga se makgowa, ke mahwafe (maswafe) ga ba na tlhamatsego le popego e kgahlang. Molato o mogolo o tswa tswalong ya batswadi ba kileng ba ba ee bolwetsi bja thosola. Bagolo-golo ba be ba ba bolaya bjale ka mafahla. Mehlang ya lehono ba a fepjwa ba a phela. Eupja ke bofokodi ga ba hlamatsege.

37

Go tswa ga motswetsi ngwakong ka morago ga pelego.

Motswetsi o tswa ngwakong morago ga pelego ka morago ga matsatsi a seelago "6" ke gore morago ga ge kalana ya ngwana e wele gona go tsewa morole (mmutele) ola o beng o adilwe ka tlase ga legogwa lela motswetsi a belegetseng go lona go epjwa molete ka fa morago ga ngwako o motswetsi a belegetseng go ona mo ma thuding a ngwako go tshollelwa morole o go tee le kalana di bolokwa.

fao.

K34/86

13*

38

Gona go kgewa matlakala a mohlare o bitswang mmamabele goba morapori a nokelwa moetaneng go tshelwa metsi a tonyang moeta o bewa mo hlogo ya motswetsi mosadi wa mokgekolo o a o swagrel-tsa gona mmelegisi o fehla ka lefehlo/matlakala ale go tswa lehulo le elela godimo ga hlogo ya motswetsi a fere ngwana a dutsi mojako wa ngwako wa ngwako o a belegetsego go ona gona motswetsi le ngwana ba bogohlwa ka lehulo leo. Gona motswetsi o tsea moeta wa meetsi o ya nokeng go yo ga meetsi le gore a tswa a hlapa mmele. Lebaka la ge a e ya nokeng ga a bolele le motho ga a bolediswa le ge a ka gahlana le motho a rata go ka bolela le yena le go ka modunemedisa o swanetse go homola. Gona ge a buile nokeng a hlapile medibela ya pelego. Gona a ka bona ke batho bohle a bolela le bona le ngwana le yena o swanetse oretswa boya bja tshwene ya kgabo pele a tswela ka ntle go bonwa ke batho le go ka moswara gape lesea le swanetso apeswa pheko ya thotse ya phodi/mo lethekeng le mo molaleng gona lesea le bogohlwa ka serokolo le tswela ntle le a bonwa ke bohle le a swarwa le fiwa dimpho tsa maupi diggong le makhura a lefehlo le tse ding tse ele dimpho tsa thabiso le tebogo ya go legoga lesea le lefsa.

39

Mosadi a ka na a kopana le monna wa gagwe ka morago ga lebaka la kgwedi. Moo ga ba kopangwe ka sehlare. Mosadi wa motswetsi ka lebaka la ge ele motswetsi o ila go ka gopana le monna o sele o e seng motswadi wa lesea le ge a ka kopana le monna o sele yo e seng motswadi wa lesea le ge a ka kopana le monna o sele yo eseng motswadi wa ngwana yo gona o gokela ngwana bolwetsi bja letshollo le lehlato le phokolo mmele. Lebak eng la ge motswadi a se kangwakong ga gwa dumelelwa go ka tsena go yena go tsena feela/mmelegisi le bat o ba batsofadi ga ele ba bafsa leba ba sa belegang ga ba dumelelwa go ka tsena ka motswetsing gobag nwa meetsi a ka fa go nang le motswetsi.

40

END. 5812